

Repere conceptuale si metodologice in curriculum national

Oana Constantinescu

February 6, 2012

Cuprins

1 Profilul de formare al absolventului de invatamant obligatoriu	1
2 Ciclurile curriculare	4
3 Planurile-cadru de invatamant	6
4 Programa scolara	9

Prin **Curriculum** in sens larg se intelege ansamblul proceselor educative si al experientelor de invatare prin care trece elevul pe durata parcursului sau scolar. Curriculum formal (oficial) reprezinta ansamblul acelor documente scolare de tip reglator in cadrul carora se consemneaza datele esentiale privind procesele educative si experientele de invatare pe care scoala le ofera elevului.

Un sistem de referinta in elaborarea curriculum-ului national il au **idealul educational si finalitatile sistemului**. Ele reprezinta un set de asertiuni de politica educationala care consemneaza la nivelul legii invatamantului profilul de personalitate dezirabil la absolventii sistemului de invatamant, in perspectiva evolutiei societatii romanesti.

1 Profilul de formare al absolventului de invatamant obligatoriu

Profilul de formare este o componenta reglatoare a curriculum-ului national care descrie asteptarile fata de absolventi si se fundamenteaza pe cerintele sociale (exprimate in legi si alte documente de politica educationala) si pe caracteristicile psiho-pedagogice ale elevului.

Acest profil contine diversele abilitati cognitive, afective si volitive ce se regasesc in fiecare elev, implicit sau explicit.

Capacitatile, atitudinile si valorile vizate de profilul de formare au caracter transdisciplinar.

Absolventii invatamantului obligatoriu ar trebui:

- 1) sa demonstreze gandire creativa:
  - utilizarea, evaluarea si ameliorarea permanenta a unor strategii proprii pentru rezolvarea de probleme;
  - elaborarea unor modele de actiune si de luare a deciziilor adecvate intr-o lume dinamica;
  - formarea si utilizarea unor deprinderi de judecata critica;
  - folosirea unor tehnici de argumentare variate in contexte sociale diferite;
- 2) sa foloseasca diverse modalitati de comunicare in situatii reale:
  - dobandirea deprinderilor specifice achizitiilor fundamentale (citit, scris, calcul aritmetic) si aplicarea lor efectiva in procesul comunicarii;
  - formarea si utilizarea deprinderilor de comunicare sociala, verbala si non-verbala;
  - cunoasterea si utilizarea eficienta si corecta a codurilor, a limbajelor si a conventiilor apartinand terminologiei diferitelor domenii ale cunoasterii;
- 3) sa inteleaga sensul apartenentei la diverse tipuri de comunitati:
  - participarea la viata sociala a clasei, a scolii si a comunitatii locale din care fac parte;
  - identificarea drepturilor si a responsabilitatilor care le revin in calitate de cetateni ai Romaniei;
  - intelegerea si evaluarea interdependentelor dintre identitate si alteritate, dintre local si national, dintre national si global;
- 4) sa demonstreze capacitate de adaptare la diverse situatii diferite:
  - folosirea unei varietati de limbaje si de instrumente pentru a transmite idei, experiente si sentimente;
  - cunoasterea diverselor roluri sociale si a implicatiilor acestora asupra vietii cotidiene;
  - demonstrarea capacitatii de a lucra in echipa, respectand opiniile fiecaruia;

- exprimarea vointei de a urmări un tel prin mijloace diferite;
- 5) să contribuie la construirea unei vieți de calitate:
- dezvoltarea unor atitudini pozitive față de sine și față de semenii: toleranță, responsabilitate, rigoare;
  - formarea și exprimarea opțiunii pentru o viață sănătoasă și echilibrată;
  - acceptarea și promovarea unui mediu natural propice vieții
  - cunoașterea și respectarea drepturilor fundamentale ale omului;
  - formularea unor judecăți estetice privind diferitele aspecte ale realității naturale și sociale;
  - formarea unei sensibilități deschise spre valorile estetice și artistice;
- 6) să înțeleagă și să utilizeze tehnologiile în mod adecvat:
- folosirea de idei, modele și teorii diverse pentru a investiga și a descrie procesele naturale și sociale;
  - folosirea echipamentelor informatice în calitate lor de instrumente ale comunicării;
  - cunoașterea și utilizarea tehnologiilor întâlnite în viața cotidiană;
  - înțelegerea consecințelor etice ale dezvoltării științei și tehnologiei asupra omului și mediului;
- 7) să-și dezvolte capacitățile de investigare și să-și valorizeze propria experiență:
- dezvoltarea unei metodologii de muncă intelectuală și a capacității de explorare a realității inconjurătoare;
  - dobândirea unei culturi a efortului fizic și intelectual, ca expresie a dorinței de realizare personală și socială;
- 8) să-și construiască un set de valori individuale și sociale și să-și orienteze comportamentul și cariera în funcție de acestea:
- demonstrarea competenței de a susține propriile opțiuni;
  - înțelegerea modului în care mediul social și cultural influențează ideile și comportamentele proprii, precum și pe ale altora;
  - cunoașterea și analiza oportunităților oferite de diferite filiere vocaționale, în funcție de aptitudinile individuale;
  - realizarea unor planuri personale de acțiune și motivarea pentru învățarea continuă.

2 Ciclurile curriculare

Finalitatile pe niveluri de scolarizare (primar, gimnazial si liceal) sunt o concretizare a finalitatilor sistemului de invatamant pentru diversele niveluri ale acestuia. Ele descriu specificul fiecarui nivel de scolaritate din perspectiva politicii educationale. Reprezinta un sistem de referinta atat pentru elaborarea programelor scolare, cat si pentru orientarea demersului didactic la clasa.

Ciclurile curriculare reprezinta periodizari ale scolaritatii care au in comun obiective specifice. Ele grupeaza mai multi ani de studiu, care apartin unora sau mai multor niveluri scolare diferite. Aceste periodizari se suprapun peste structura formala a sistemului de invatamant, cu scopul de a focaliza obiectivul major al fiecarei etape scolare si a regla procesul de invatamant prin interventii de natura curriculara.

Varsta	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
Clasa	Gr. Preg.	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX
Ciclul curricular	Achizitii fundamentale			Dezvoltare				Observare si orientare		

Fiecare ciclu curricular ofera un set coerent de *obiective de invatare* care consemneaza ceea ce ar trebui sa dobandeasca elevii la capatul unei anumite etape a parcursului lor scolar. Prin aceste obiective, ciclurile curriculare confera diferitelor etape ale scolarizarii o serie de *dominante* care se reflecta in alcatuirea programelor scolare.

Introducerea ciclurilor curriculare se exprima la nivel de:

- obiective care particularizeaza finalitatile gradinitei, ale invatamantului primar si ale invatamantului secundar;
- metodologie didactica specifica.

Introducerea ciclurilor curriculare devine operativa prin:

- modificari in planurile de invatamant, privind:
  - gruparea obiectelor de studiu;
  - momentul introducerii in planurile-cadru a unor discipline;
  - ponderea disciplinelor in economia planurilor;
- modificari conceptuale la nivelul programelor si al manualelor scolare;
- modificari de strategie didactica.

Introducerea ciclurilor curriculare vizeaza urmatoarele efecte:

- crearea continuitatii la trecerea de la o anumita treapta de scolaritate la alta prin:
  - transferul de metode;
  - stabilirea de conexiuni explicite la nivelul curriculum-ului;
- crearea premiselor necesare pentru extinderea scolaritatii catre varstele de 6 si 15 ani;
- construirea unei structuri a sistemului de invatamant mai bine corelata cu varstele psihologice.

Ciclul achizitiilor fundamentale are ca obiective majore acomodarea la cerintele sistemului scolar si alfabetizarea initiala.

Acest ciclu vizeaza:

- asimilarea elementelor de baza ale principalelor limbaje conventionale (scris, citit, calcul aritmetic);
- stimularea copilului in vederea perceperii, cunoasterii si stapanirii mediului apropiat;
- stimularea potentialului creativ al copilului, a intuitiei si a imaginatiei acestuia;

Ciclul de dezvoltare are ca obiectiv major formarea capacitatilor de baza necesare pentru continuarea studiilor.

Ciclul de dezvoltare vizeaza:

- dezvoltarea achizitiilor lingvistice si incurajarea folosirii limbii romane, a limbii materne si a limbilor straine pentru exprimarea in situatii variate de comunicare;
- dezvoltarea unei gandiri structurate si a competentei de a aplica in practica rezolvarea de probleme;
- familiarizarea cu o abordare pluridisciplinara a domeniilor cunoasterii;
- constituirea unui set de valori consonante cu o societate democratica si pluralista;
- incurajarea talentului, a experientei si a expresiei in diferite forme de arta;
- formarea responsabilitatii pentru propria dezvoltare si sanatate;
- formarea unei atitudini responsabile fata de mediu.

Ciclu de observare si orientare are ca obiectiv major orientarea in vederea optimizarii optiunii scolare si profesionale ulterioare.

El vizeaza:

- descoperirea de catre elev a propriilor afinitati, aspiratii si valori in scopul construirii unei imagini de sine pozitive;
- formarea capacitatii de analiza a setului de competente dobandite prin invatare in scopul orientarii spre o anumita cariera profesionala;
- dezvoltarea capacitatii de a comunica, inclusiv prin folosirea diferitelor limbaje specializate;
- dezvoltarea gandirii autonome si a responsabilitatii fata de integrarea in mediul social.

3 Planurile-cadru de invatamant

Planurile-cadru de invatamant sunt documente care stabilesc *ariile curriculare*, obiectele de studiu si resursele de timp care sunt necesare abordarii acestora. Planurile cadru ofera solutii de optimizare a bugetului de timp. Pe de o parte, sunt cuprinse activitati comune tuturor elevilor din tara in scopul *asigurarii egalitatii de sanse* a acestora. Pe de alta parte, este prevazuta activitatea pe grupuri / clase de elevi in scopul *diferentierii parcursului scolar* in functie de interesele, nevoile si aptitudinile specifice ale elevilor.

Principiile de generare ale planurilor-cadru sunt:

- 1) Principiul selectiei si al ierarhizarii culturale consta in decupajul domeniilor cunoasterii umane si ale culturii, in sens larg, in domenii ale curriculum-ului scolar. Consecinta fundamentala o constituie stabilirea *disciplinelor scolare* precum si gruparea si ierarhizarea acestora in interiorul unor categorii mai largi.

Astfel, in noul plan s-a optat pentru gruparea obiectelor de studiu pe *arii curriculare* pentru intreg invatamantul preuniversitar (I-XIII).

Aria curriculara reprezinta deci un grupaj de discipline scolare care au in comun anumite obiective si metodologii si care ofera o viziune interdisciplinara asupra obiectelor de studiu.

Ariile curriculare din invatamantul romanesc sunt:

- Limba si comunicare
- Matematica si Stiinte ale naturii

- Om și societate
- Arte
- Educație fizică și sport
- Tehnologii
- Consiliere și orientare

Ariile curriculare au fost selectate în conformitate cu finalitățile învățământului, ținând cont de importanța diverselor domenii culturale care structurează personalitatea umană, precum și de conexiunile dintre aceste domenii. Ele rămân aceleași pe întreaga durată a școlărității obligatorii și a liceului, dar ponderea lor este variabilă în cadrul ciclurilor curriculare și de-a lungul anilor de studiu.

2) Principiul funcționalității urmărește racordarea diverselor discipline precum și a ariilor curriculare la:

- vârstele școlare și la psihologia varstelor;
- amplificarea și diversificarea domeniilor cunoașterii.

Acest principiu a determinat structurarea procesului de învățare în cicluri curriculare.

3) Principiul coerenței vizează omogenitatea parcursului școlar. El are în vedere raporturile procentuale atât pe orizontală cât și pe verticală între ariile curriculare, iar în cadrul ariilor, între discipline.

4) Principiul egalității șanselor constă în asigurarea unui sistem care să dea dreptul fiecărui elev de a-și descoperi și a-și valorifica la maximum potențialul de care dispune. Aplicarea acestui principiu impune:

- obligativitatea învățământului general;
- existența *trunchiului comun*.

Astfel, în numărul de ore ale trunchiului comun, se asigură un nivel optim acceptabil de cunoștințe și capacități pentru fiecare elev.

Trunchiul comun reprezintă oferta educațională constând din aceleași discipline, cu același număr de ore pentru toate filierele, profilurile și specializarile din cadrul învățământului.

Expresia curriculară a trunchiului comun este reprezentată de ceea ce se numește **curriculum-nucleu**. El cuprinde acel set de elemente esențiale pentru orientarea învățării la o anumită disciplină. Este unicul sistem de referință pentru

diversele tipuri de evaluari si examinari externe si pentru elaborarea standard-elor curriculare de performanta.

Standardele curriculare de performanta sunt criteriile de evaluare a calitatii procesului de invatare. Ele reprezinta enunturi sintetice in masura sa indice gradul in care sunt atinse obiectivele fiecarei discipline de catre elevi, la sfarsitul fiecarei trepte de invatamant obligatoriu.

- 5) Principiul flexibilitatii si a parcursumului individual vizeaza trecerea de la invatamantul pentru toti la invatamantul pentru fiecare. Acest lucru se realizeaza prin *descentralizarea curriculara*. Numarul total de ore alocate prin planurile-cadru variaza intre un minim si un maxim. Planurile cadru prevad de asemenea, pentru majoritatea obiectelor de studiu, o *plaja orara* ce presupune un numar de ore minim si unul maxim. Aceasta variabilitate permite concretizarea la nivelul scolii a planului-cadru prin *schemele orare*.

Plaja orara reprezinta variatia de ore situata intre numarul minim si maxim de ore atribuit prin planul-cadru fiecarei discipline intr-un an de studiu.

Schema orara este stabilita de fiecare unitate scolara. Ea reprezinta un mod de particularizare a planului-cadru de invatamant pentru o anumita clasa, in functie de optiunea exprimata pentru completarea trunchiului comun cu diferite tipuri de *curriculum la decizia scolii*. Schema orara pune in relatie discipline obligatorii si discipline optionale cu numarul de ore pentru care s-a optat.

Curriculum la decizia scolii (CDS) reprezinta ansamblul proceselor educative si al experientelor de invatare pe care fiecare scoala le propune in mod direct elevilor sai in cadrul ofertei curriculare proprii.

- 6) Principiul racordarii la social presupune ca planul de invatamant sa fie astfel conceput incat sa favorizeze diverse tipuri de iesiri din sistem. Astfel, gimnaziul ofera orientarea catre liceul teoretic, liceul tehnologic, liceul vocational, scoala profesionala.

Din cele expuse pana acum observam existenta a mai multor tipuri de curriculumuri. Vom da o clasificare a acestora:

- **Curriculum nucleu:** set de elemente esentiale pentru orientarea invatarii la o anumita disciplina.
- **Curriculum diferentiat:** (doar pentru liceu) oferta educationala stabilita la nivel central constand dintr-un pachet de discipline cu alocarile orare asociate acestora, diferentiate pe profiluri (in cazul filierelor teoretice si tehnologice) si pe specializari (in cazul filierei vocationale). Aceste

ore sunt efectuate in mod obligatoriu de catre elevii din profilul sau specialitatea respectiva.

- **Curriculum la decizia scolii (CDS):** procesele educative oferite de fiecare scoala. In invatamantul general (V-IX), pot fi de mai multe tipuri:
  - **curriculum aprofundat:** *obiectivele de referinta* din curriculum nucleu sunt aprofundate prin diversificarea *activitatilor de invatare* in numarul maxim de ore prevazut in plaja orara a unei discipline. Aprofundarea se aplica numai pentru elevii ce nu ating nivelul minimal al obiectivelor prevazute de programa in anii anteriori;
  - **curriculum extins:** extinderea *obiectivelor* si a *continuturilor* din curriculum nucleu prin noi obiective de referinta si unitati de continut, in numarul maxim de ore prevazut in plaja orara a unei discipline. Presupune parcurgerea programei in intregime, inclusiv a elementelor marcate cu asterix).
  - **optionalul:** consta intr-o noua disciplina scolara. Presupune elaborarea in scoala a unei *programe* cu obiective si continuturi noi, diferite de cele existente in programele de trunchi comun. Optionalele pot fi la nivelul disciplinei, la nivelul ariei curriculare sau la nivelul mai multor arii curriculare.

4 Programa scolara

Programa scolara constituie o parte a Curriculumului national. Ea descrie oferta educationala a unei discipline pentru un curs scolar determinat. Ea cuprinde (la clasele V-IX) o *nota de prezentare*, *obiective cadru*, *obiective de referinta*, *exemple de activitati de invatare*, *continuturi* ale invatarii si *standarde curriculare de performanta*. (La clasele X-XIII ea contine o nota de prezentare, competente generale, competente specifice si continuturi, valori si atitudini, sugestii metodologice).

Conceptual, programele scolare actuale se diferentiaza de programele analitice prin accentul pe care-l pun pe interiorizarea unui mod de gandire specific fiecarui domeniu transpus in scoala prin intermediul unui obiect de studiu.

Nota de prezentare descrie parcursul obiectului de studiu respectiv, argumenteaza structura didactica adoptata si sintetizeaza o serie de recomandari considerate semnificative de catre autorii programei.

Obiectivele cadru sunt obiective cu un grad ridicat de generalitate si complexitate. Se refera la formarea unor capacitati si atitudini generate de specificul disciplinei si sunt urmarite de-a lungul mai multor ani de studiu. Obiectivele cadru au o structura comuna pentru toate disciplinele apartinand unei arii curriculare si au rolul de a asigura coerenta in cadrul acesteia.

Obiectivele de referinta specifica rezultatele asteptate ale invatarii la finalul unui an de studiu si urmaresc progresul in formarea de capacitati si achizitia de cunostinte ale elevului de la un an de studiu la altul.

Obiectele de referinta ofera o imagine sintetica asupra domeniului de cunoastere modelat prin intermediul didacticii obiectului de invatamant respectiv. Daca sunt corect folosite la nivelul evaluarii, ele ofera o harta clara a evolutiei capacitatilor elevului si posibilitatea stimulării deprinderilor insuficient formate si dezvoltate. Astfel nu se mai pune accentul pe transmiterea de informatii ci pe aspectele formative ale predării-invătării.

(Competentele generale se definesc pe obiect de studiu si se formeaza pe durata invatamantului liceal X-XIII. Ele au un grad ridicat de generalitate si complexitate si orienteaza demersul didactice catre achizitiile finale ale elevului.

Competentele specifice se definesc pe obiect de studiu si se formeaza pe parcursul unui an scolar. Ele sunt etape in dobandirea competentelor generale. Li se asociaza in programa unitati de continut.)

Exemplele de activitati de invatare propun modalitati de organizare a activitatii in clasa. Pentru fiecare obiectiv de referinta in parte, programa ofera cel putin un exemplu de activitate de invatare. Ele sunt construite astfel incat pleaca de la experienta concreta a elevului si se integreaza unor strategii didactice adecvate contextelor variate de invatare.

Continuturile invatarii sunt informatii de specialitate cu ajutorul carora se ating obiectivele de referinta propuse.

Standardele curriculare de performanta sunt criteriile de evaluare a calitatii procesului de invatamant. Ele vizeaza cunostintele, competentele si comportamentele dobandite de elevi prin studiul unei discipline. Standardele permit evidentierea progresului realizat de elevi de la o treapta de scolaritate la alta. Sunt exprimate simplu, sintetic si inteligibil pentru toti agentii educationali si reprezinta baza de plecare pentru elaborarea descriptorilor de performanta, respectiv a criteriilor de notare.

Sunt importante din punctul de vedere al motivării elevului pentru invatare si sunt orientate spre profilul de formare al acestuia la finalizarea parcursului scolar si la intrarea in viata sociala.

Bibliografie:

1. Curriculum National. Ghid metodologic pentru aplicarea programelor de matematica, primar-gimnaziu, MEC, CNC, ed. Aramis, Bucuresti 2001;
2. Ion Savu (etc), Ghidul profesorului de matematica, Concursul pentru ocuparea posturilor didactice - 2004, Ed. Sigma, Bucuresti 2004.